

Katwijkers Kees Hartevelt en Marijke van der Plas zijn niet van het pampieren, maar staan wel altijd klaar voor dorpsgenoten die in de gevangenis zitten of hebben gezeten. „We hebben in de bajes gewerkt en spreken de taal”, zegt Hartevelt. Hij en Van der Plas begeleiden binnen het project 'Nazorg (ex-)gedetineerden' jaarlijks tientallen inwoners naar een normaal leven. Die hulp moet voorkomen dat ze na hun vrijlating in een zwart gat vallen.

Duin- en Bollenstreek

'Wij spreken de taal van de bajes'

Aliëke Hoogenboom
a.hoogenboom@hollandmedia.com/nl

Katwijk * „Hoe gaat het met je?” Het is de eerste vraag die Kees Hartevelt en Marijke van der Plas stellen als ze in de gevangenis bij een gedetineerde uit de gemeente Katwijk op bezoek gaan. „En we geven iemand meteen ons kaartje met telefoonnummers”, zegt Van der Plas. „Al is het over drie jaar, bellen mag altijd. Soms is het prettig even met ons te sparren als het niet goed gaat.”

Die betrokkenheid kenmerkt de twee begeleiders van het traject 'Nazorg (ex-)gedetineerden', onderdeel van een lokaal samenwerkingsverband vanuit Platform Kocoon. Al in de eerste week dat iemand uit Katwijk, Rijnsburg of Valkenburg vastzit, nemen ze contact op. Ze proberen het vertrouwen te winnen en erachter te komen waar iemand hulp bij kan gebruiken. Dat kan van alles zijn: huisvesting, schulden, onderhouden van sociale contacten. Het doel is dat ex-gedetineerden na hun vrijlating niet terugvallen. „We willen ook weten waarom iemand zit. Dat is belangrijk voor de nazorg”, zegt Hartevelt. „Is iemand verslaafd, dan wordt gezocht naar een afkickkliniek voor na de detentie. Heeft iemand schulden, dan zoeken we een instantie die daarbij kan ondersteunen.”

Opgesloten

'Live' contact is volgens de Katwijkers erg belangrijk. Wat iemand zegt en wat lichaams taal laat zien, zijn twee verschillende dingen, weten ze uit ervaring. De gevangenis heeft daarnaast grote impact op iemands leven. „De bajes is voor veel mensen maar een gebouw, van binnen kennen de meesten het niet. Ze beseffen daarom niet dat opgesloten zitten wel met iemand doet”, weet Hartevelt. De collega's weten hoe het dagelijkse leven van gedetineerden eruit-

ziet. Voordat ze voor Platform Kocoon aan de slag gingen, hebben ze jaren als groepsleiders in de Penitentiaire Inrichting (PI) in Scheveningen gewerkt. „Door onze achtergrond stel je ook andere vragen. Wat eet je binnen? Zit je in een leuke groep?” Ze zagen aan het eind van een werkdag bij de poort geregeld een ex-gedetineerde staan met een blauwe vuilniszak in zijn handen. „Waar ga je naar toe?, vroeg ik ze weleens”, blikt Hartevelt terug. „Weet ik niet, kreeg ik vaak als antwoord.” Het begon aan ze te knagen dat veel veroordeelden die weer buiten stonden niet meer hadden dan de inhoud van die plastic zak. Ze zijn trots dat ze nu juist voor deze mensen verschil kunnen maken. Er zijn wel veel hulpinstanties, maar die hebben vaak een wachtlijst. „Daarom zorgen wij dat we al tijdens de detentie een netwerk om iemand heen bouwen.”

Hans

De 57-jarige Hans*, oorspronkelijk een Zeeuw, woonde voor zijn detentie in Rijnsburg en is een van de deelnemers die wordt begeleid. „Zonder Kees en Marijke was ik na mijn detentie in Leiden terecht gekomen, bij de daklozenopvang”, vertelt hij in een kamerje in Huize Callao in Katwijk. „Daar heb ik al eens gezeten en daar wil ik nooit meer naar terug. Ik hoor niet tussen de verslaafden. Daardoor had ik extra motivatie wat van mijn leven te maken.” Twee jaar geleden stond de politie onaankondigd bij Hans op de stoep. Hij werd opgepakt en moest acht maanden zitten. Driekwart jaar lang stal hij met een kameraad elektrische fietsen. „We gingen dan bij fietsenwinkels naar binnen en vroegen of we een proefritje mochten maken. Die fietsen brachten we niet meer terug en verkochten we. Dat ging een tijdje zo door, totdat winkels elkaar gingen insineren en de politie erbij werd gehaald. We stonden op de camerabeelden. Tja,

Marijke van der Plas en Kees Hartevelt bezoeken Katwijkers in de gevangenis,

dan ben je erbij.” Hij moest een schadevergoeding betalen aan de winkels waarvan hij had gestolen. Maar dat geld had hij niet. Door de onbetaalde boetes belandde hij uiteindelijk in de cel.

Geen uitkering

Wie in de gevangenis terechtkomt, krijgt geen uitkering en moet dus geluk hebben dat ie wat spaargeld

heeft, of familie of vrienden die financieel ondersteunen. Hans had geen van beide, waardoor hij zijn huurhuis al snel kwijttraakte. Vanuit het team Nazorg en als deelnemer van het Project Reïntegratie kreeg hij hulp bij het vinden van nieuwe woonruimte, het aanvragen van een uitkering na zijn vrijlating, het inzichtelijk maken van zijn schulden en vooral: het bieden

zoals de Penitentiaire Inrichting (PI) in Scheveningen.

van een luisterend oor. Hartevelt: „We zijn geen alleskunnere. We hebben geen zak met geld of heel veel huizen, maar we kunnen ze wel sturen en begeleiden.” Door Hans' eigen inzet én de hulp van de begeleiders begon hij eenmaal terug in Katwijk niet op nul. De 57-jarige heeft na detentie eerst een tijd in een speciale instroomwoning van de gemeente Katwijk

geleefd. Sinds januari heeft hij een appartement in Leiden. Een bewindvoerder houdt toezicht op zijn financiën, omdat zijn schulden zijn opgelopen tot bijna een ton. Hij moet het wekelijks doen met veertig euro leefgeld. Erg krap, maar het gaat. „Hans gaat af, „ik ga elke week op de fiets naar de voedselbank in Rijnsburg voor eten en soms ook kleding.” Over drie jaar

FOTO HIELCO KUIPERS

'Het mooie is dat je iemand begeleidt naar een beter leven'

Katwijk * Zodra begeleiders Kees Hartevelt en Marijke van der Plas in de gevangenis met de gedetineerde aan tafel hebben gezeten, koppelen ze die informatie terug naar het team Nazorg (ex-)gedetineerden. „Ik probeer te zorgen dat hij of zij antwoord krijgt op de vraag: waar moet ik heen als ik weer vrij kom?”, zegt Natalie van Dijk. Zij werkt vanuit verslavingszorginstelling De Brug als casemanager van het project Reïntegratie van Platform Kocoon. Niet iedereen komt in aanmerking voor het project. „We stellen een aantal voorwaarden: iemand moet willen werken aan zijn eigen situatie, akkoord gaan met urine- en blaasstenen, in de gemeente Katwijk wonen én dan zijn. We snappen dat een terugval erbij hoort, maar dan komt eerlijkheid om de hoek kijken.”

Huisvesting, financiën, dagbesteding, zingeving, en praktisch, psychisch, lichamelijk en sociaal functioneren, zijn thema's die centraal staan. Cliënten met 'minimale motivatie' zijn volgens Van Dijk het moeilijkst te helpen. „We verwachtten ook niet dat een deelnemer met grote stappen vooruit gaat. Iemand die zijn brenbuis weer opent en dat eerst niet durfde uit angst voor aanmaningen, heeft al een enorme stap gezet.” Omgaan met deze groep vraagt veel geduld en klein denken, meent ze. „Het mooie van dit project is dat je ze begeleidt naar een beter leven.” In zoi kon het project Reïntegratie als proef vanuit het samenwerkingsverband van Platform Kocoon. Bij het project zijn onder andere De Brug, gemeente Katwijk, politie, GGZ, Brijder Verslavingszorg en woningcorporatie Dunavie betrokken. „De aanpak

Natalie van Dijk: „De aanpak en samenwerking is uniek.” FOTO HIELCO KUIPERS

en samenwerking zijn uniek”, vindt Van Dijk. „Al in een vroeg stadium wordt met de gedetineerde contact gezocht. Daarnaast is er in Katwijk een bepaalde betrokkenheid die niet vanzelfsprekend is. De sociale controle is groot. Dat kan helpen.” Dat 'ons kent ons' is soms ook een barrière, beamt ze, bijvoorbeeld met zedendelinquenten. De betrokkenheid van de gemeente Katwijk bij het project is essentieel. Katwijk krijgt namelijk een melding als iemand uit een van de dorpen vastzit. De gemeente geeft dat aan begeleiders Hartevelt en Van der Plas door en zo kan het traject in gang worden gezet. Naast (ex-)gedetineerden, kunnen ook inwoners die in een verslavingskliniek verblijven, deelnemen aan het project Reïntegratie. Veel gedetineerden hebben als ze vrijkomen geen woning meer en daarom is gezocht naar oplossingen

voor tijdelijk onderdak. Er zijn drie woningen waarvoor ze in aanmerking kunnen komen. Een woonhuis van De Brug voor vijf á zes mannen, een doorstroomwoning voor twee á drie mensen, en een instapwoning van de gemeente. De drie huizen dienen als tussenstation: van daaruit kunnen ze doorstromen naar een zogeheten Kocoonwoning of moeten ze op zoek naar een eigen woning. „Hierdoor staan ze in elk geval niet op straat.” Van Dijk koppelt een deelnemer, eenmaal terug in de samenleving, aan een vrijwillige mentor. „Die gaan samen aan de slag. Ze nemen post door, bellen op moeilijke momenten, gaan samen naar een bijeenkomst. Deze vrijwilligers zijn enorm bezogen in wat ze doen.” In de tussentijd blijven de ex-gedetineerden ook in beeld bij Van Dijk. „We begeleiden ze zolang als nodig en zolang wij iets kunnen betekenen.”

met Hans schuldenvrij zijn en krijgt hij weer regie over zijn geld.

Criminelen

„Je hebt criminelen en mensen die een fout begaan”, vindt Van der Plas. „Maar, Kees en ik helpen ze allemaal. Als ze maar zelf willen.” De lange adem regereert, want het komt geregeld voor dat iemand weer terugvalt. „In Katwijk woonde jaren een voelpeger”, weet begeleider Hartevelt te vertellen. „Na detentie viel hij telkens terug in zijn oude patroon en dat zorgde voor enorm veel onrust in het dorp. Instanties zijn toen bij elkaar gekomen, tot de burgemeester aan toe. Er moest een oplossing komen. Een groot probleem was dat hij geen woonplek had. De gemeente heeft toen voor een dak boven zijn hoofd kunnen zorgen. Het was een grote kerel, maar toen hij zijn nieuwe woning zag, had hij tranen in mijn ogen. Hij zei: 'Ik weet voor

Katwijkers helpen gedetineerde al in de gevangenis

het eerst waar ik vanavond ga slapen?’. Wat nu nog rest voor Hans is het vinden van 'erf' werk. Hij wil zich dolgraag nuttig maken, maar dat blijkt lastig. „Het liefst zou ik koerierswerk doen. Lekker pakketjes rondbrengen.” Ervaring heeft hij genoeg. Hans werkte in de horeca, een bouwmarkt, verkocht auto-onderdelen, maar aan de bak komt hij maar moeilijk omdat hij door zijn detentieverleden geen Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) krijgt. „Als een straf erop zit, zou iemand verder moeten kunnen

gaan met zijn leven”, vindt Hartevelt. „Maar in de praktijk werkt dat vaak niet zo. Dat merk je aan hem. De wetgeving kan behoorlijk dwarszitten.” Binnenkort gaat Hans vijf dagen aan de slag bij DZB in Leiden. Zo ontwikkelt hij in elk geval een normaal dagritme.

Kattuks

Van der Plas denkt niet dat de lokale aanpak eenvoudig naar andere middelgrote gemeenten is te kopiëren. „Katwijk is een hechte gemeenschap. Dat maakt het project uniek. Iedereen kent iedereen. Dat is prettig, want dat maakt de gesprekken makkelijker. De kracht is dat veel mensen, zowel gedetineerden als hun familie, ons niet als hulpverleners zien, maar als één van hen.” Hartevelt: „We spreken ook letterlijk de taal, namelijk Kattuks.”

* De naam Hans is gefingeerd.